

TEATR NARODOWY

„Może w tym przeniesieniu dwudziestowiecznych czytelników w rzeczywistość nieco bliższą czasom biblijnym, w której treść mają słowa: Bóg i Szatan, dobro i zło, świętość i grzech – przy jednoczesnej aktualności pytań o wolę człowieka i ludzkie namiętności – kryje się siła atrakcyjna tego opowiadania” – o *Matce Joannie od Aniołów* Iwaszkiewicza pisze Radosław Romaniuk.

Radosław Romaniuk, *Rosy niebieskie i kropla diabelstwa* [fragmenty; pełen tekst zamieszczony jest w programie przedstawienia]

Matka Joanna od Aniołów stawia pytania tyleż teologiczne czy psychologiczne, ile pneumatologiczne – dotyczące ludzkiego ducha. Ściśle związane ze współczesnością, a jednocześnie dalekie od niej jak wiek XVII, w którym żyją ksiądz Suryń i Matka Joanna. I może w tym przeniesieniu dwudziestowiecznych czytelników w rzeczywistość nieco bliższą czasom biblijnym, w której treść mają słowa: Bóg i Szatan, dobro i zło, świętość i grzech – przy jednoczesnej aktualności pytań o wolę człowieka i ludzkie namiętności – kryje się siła atrakcyjna tego opowiadania.

[...]

Istotą dramatu Iwaszkiewiczowskich bohaterów jest to, co dzieje się w ich duszy. W przypadku Suryń są to owe „prądy z dna”, które sprawiają, że w realnym świecie wciąż potyka się on o narzędzie dokonanej niegdyś w jego otoczeniu zbrodni, a czytelnicy opowiadania i teatralni widzowie czują, że przedmiot ten spełni rolę Czechowskiej strzelby, która wisi na ścianie po to, by w ostatnim akcie wypalić.

Z Matką Joanną jest inaczej. Jej „prądy z dna” to maksymalizm: niemożliwe do pogodzenia z dumą i ambicją marzenie o świętości. „Jest tylko jeden smutek – niemożliwość bycia świętym” – to zdanie Léona Bloya towarzyszyło autorowi *Matki Joanny od Aniołów* i Iwaszkiewicz w zmienionej postaci włożył je w usta opętanej bohaterki. Bo jeśli osiągnięcie świętości nie jest możliwe, sferą dostępną, bliższą dna duchowej beczki jest grzech. W czasie rekolekcji z Suryń okazuje się, że grzeszki Matki Joanny są w istocie niewinne, że chodzi w jej przypadku o pragnienie grzechu, o namiętność i miłość do niego.

RADOSŁAW ROMANIUK – literaturoznawca, edytor. Autor książek: *Dramat religijny Tolstoja* (2004), *One* (2005, wyd. II 2014), *Inne życie. Biografia Jarosława Iwaszkiewicza* (t. 1, 2012; t. 2, 2018) – pierwszy tom biografii Iwaszkiewicza został wyróżniony przez miesięcznik „Nowe Książki” nagrodą dla książki roku, tom drugi nominowano do Nagrody Literackiej Gdynia. Opracował naukowo i opublikował osiem tomów dzienników, esejów, listów i przekładów Jarosława Iwaszkiewicza, Konstantego A. Jeleńskiego i Czesława Miłosza.